

Ірина Анатоліївна КАНЦІР

кандидат економічних наук,
викладач,

Львівський техніко-економічний коледж
Національного університету «Львівська політехніка»
E-mail: kanthir_02@ukr.net

ІМПЕРАТИВИ СТАБІЛЬНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Канцір, І. А. Імперативи стабільного функціонування та розвитку фінансової системи [Текст] / Ірина Анатоліївна Канцір // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 20. – С. 151-156. – ISSN 1993-0259.

Анотація

У статті акцентується увага на розумінні імперативу стабільного розвитку та функціонування фінансової системи України. Подано визначення ефективності фінансового сектору як розподілу фінансових ресурсів на найвигідніших умовах в найсприятливішому інвестиційному середовищі з найнижчими витратами. Сформульовано дефініцію фінансової стабільності – спроможності фінансової системи протистояти негативним тенденціям та явищам у фінансовому секторі, які здатні вплинути на процес економічного зростання.

Визначено, що потреба в забезпеченні фінансової стабільності актуалізує завдання посилення пруденційної складової управління фінансовою системою. Аргументовано, що метою макропруденційного підходу є забезпечення раціонального розміщення та ефективного використання фінансових ресурсів і, відповідно – внутрішньої та зовнішньої стабільності фінансового сектору.

Зазначено необхідність концентрації зусиль на розробці механізмів державного впливу на фінансову стабільність; системному аналізі та впровадженні превентивних заходів щодо запобігання системним ризикам; забезпеченні ефективного управління ліквідністю фінансової системи; модернізації та підвищенні прозорості фінансового законодавства й виконання чинних законодавчих норм усіма суб'єктами фінансових відносин.

Ключові слова: фінансова система; фінансовий сектор; фінансова політика; ефективність фінансового сектору; макропруденційний підхід; антикризове регулювання.

Iryna Anatoliivna KANTSIR

PhD in Economics,
Lecturer,

Lviv Technical and Economic College
Lviv Polytechnic National University
E-mail: kanthir_02@ukr.net

IMPERATIVES OF STABLE FUNCTIONING AND DEVELOPMENT OF FINANCIAL SYSTEM

Abstract

The article focuses on defining an imperative of stable development and the financial system of Ukraine. It is proposed the determination of the effectiveness of the financial sector as the distribution of financial resources on the most favorable conditions in the most favorable investment environment with the lowest costs. It is formulated a definition of financial stability. That is the ability of the financial system to resist negative trends and effects in the financial sector that may affect the process of economic growth.

It is determined that the need to provide a financial stability updates the objectives of strengthening prudential control component of the financial system. It is argued that the aim of macro prudential approach to financial management system is to provide a rational distribution and effective use of financial resources and, in accordance,

---

internal and external stability of the financial sector.

It is indicated the need of concentration efforts on the development of mechanisms of state influence on financial stability; system analysis and implementation of preventive measures to avoid systemic risks; providing effective management of liquidity of the financial system; modernizing and increasing the transparency of financial legislation and implementation of existing legislation by all subjects of financial relations.

Keywords: *financial system; financial sector; fiscal policy; the effectiveness of the financial sector; macroprudential approach; anticrisis management.*

JEL classification: G18

Вступ

Сталий розвиток та функціонування фінансової системи є визначальним чинником макроекономічної стабільності. У період глобальних криз та трансформаційних перетворень фінансовий сектор потребує суттєвих реформ та новацій, які б забезпечили його сталий розвиток з метою виконання засадничих функцій, зокрема: перерозподілу валового внутрішнього продукту; ефективної оцінки та менеджменту ризиків; запобігання функціональним дисбалансам та стійкості до кризових явищ.

Сучасний стан функціонування та розвитку фінансової системи перебуває в центрі уваги багатьох вітчизняних та іноземних науковців, зокрема: О. І. Барановського, Я. В. Белінської, О. Д. Вовчак, Ю. М. Коваленко, І. О. Лютого, С. В. Міщенко, С. В. Науменкової, В. С. Свірського. Проте, незважаючи на суттєві напрацювання у сфері аналізу та оцінки проблематики фінансового середовища, під час рецесії глобальних та локальних кризових явищ необхідно постійно проводити моніторинг шляхів фінансової стабілізації та ефективного розвитку фінансової системи.

Мета та завдання статті

Метою статті є дослідження сутності та умов ефективного й стабільного функціонування фінансового сектору економіки у макроекономічній сфері. У кризових умовах одним із основних показників ефективності фінансової системи є забезпечення макро- та мікроекономічної стабільності.

Окреслення пріоритетних напрямів еволюції фінансової системи як складової національної економіки неможливе без аналізу наукових праць, теоретичного та практичного доробку із зазначеного кола питань.

Виклад основного матеріалу дослідження

Фінансова система – це система форм і методів утворення, розподілу та використання фондів фінансових ресурсів, які знаходяться в розпорядженні держави, нефінансового сектора економіки, фінансових інститутів, домогосподарств для фінансового забезпечення соціальних та економічних потреб суспільства загалом, господарських структур та окремих громадян [1, с. 128]. На нашу думку, слушною є позиція відомого науковця-фінансиста В. М. Опаріна, який виокремив двосторонню дефініціалізацію зазначеного економічного явища, згідно з якою чітко окреслені структурні елементи фінансової системи, що сприяє конкретизації формулювання імператив функціонування та стабільного розвитку. Фінансова система – це: а) сукупність відносно відокремлених взаємопов'язаних сфер і ланок, які відображають специфічні форми і методи фінансових відносин; б) сукупність фінансових органів та інституцій, які управляють грошовими потоками [2, с. 23].

Фінансова система – складова національної економіки, що охоплює окремі ланки, виділення яких зумовлене особливостями формування та використання фінансових ресурсів, які зосереджені в розпорядженні держави, нефінансового сектору економіки, окремих фінансових інститутів, домогосподарств для фінансового забезпечення їх економічних і соціальних потреб [3, с. 7].

Домінантою ефективного функціонування фінансового сектора вважається вибір моделі функціонування фінансової системи; ефективність фінансових регуляторів; наявність дієвого фінансово-кредитного механізму; дієвість нормативно-правового механізму забезпечення фінансової діяльності.

Фінансова система є одним із найбільш регульованих секторів економіки у будь-якій державі, в тому числі і в Україні. На це відчутний вплив, поряд з економічними чинниками, мають політичні й соціальні, які пов'язані із зацікавленням усіх суб'єктів фінансових відносин у стабільності фінансової системи. Тому уряди усіх держав змушені застосовувати відповідні системи регулювання економічного середовища, разом із сферою фінансів. Основною метою державного фінансового регулювання є:

- забезпечення стабільності фінансової системи;
- вдосконалення контролю над монетарною політикою;
- стимулювання розвитку ринків;
- забезпечення інвесторів достовірною інформацією.

Проведення ефективної фінансової політики вважається одним із основних імперативів прогресивного розвитку фінансового сектора, вектором розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів та всіх рівнях фінансово-господарської діяльності. Перш за все, за допомогою фінансової політики здійснюється багатобічний регулювальний вплив на ринкові відносини і процес розширеного відтворення. Фінанси і фінансова політика використовуються для сприяння процесу нагромадження капіталу, який визначає темпи економічного зростання. Фінансова політика впливає на процес реалізації валового внутрішнього продукту, насамперед шляхом розширення або звуження державного споживання, тобто купівлі товарів та послуг. Крім впливу на формування внутрішнього ринку, здійснюється державна фінансова підтримка експортерів за допомогою податкових пільг та надання субсидій. Заходом, що полегшує конкуренцію виробників на зовнішніх ринках, є зниження національних витрат виробництва. Основу фінансової політики складають стратегічні напрями, які визначають довгострокову і середньострокову перспективу використання фінансів і передбачають вирішення головних завдань розвитку суспільства як в економічній, так і в соціальній сферах. Водночас держава вживає заходи щодо використання фінансових відносин з точки зору вирішення тактичних завдань, а саме – щодо мобілізації і ефективного використання фінансових ресурсів, регулювання економічних і соціальних процесів, стимулювання розвитку НТП, окремих галузей економіки, окремих регіонів. Важливою складовою фінансової політики є вироблення фінансового механізму, адекватного завданням стратегічного розвитку держави. Власне, фінансовий механізм – найбільш динамічна частина фінансової політики, практична реалізація якого передбачає створення ефективної і раціональної системи управління фінансовою системою.

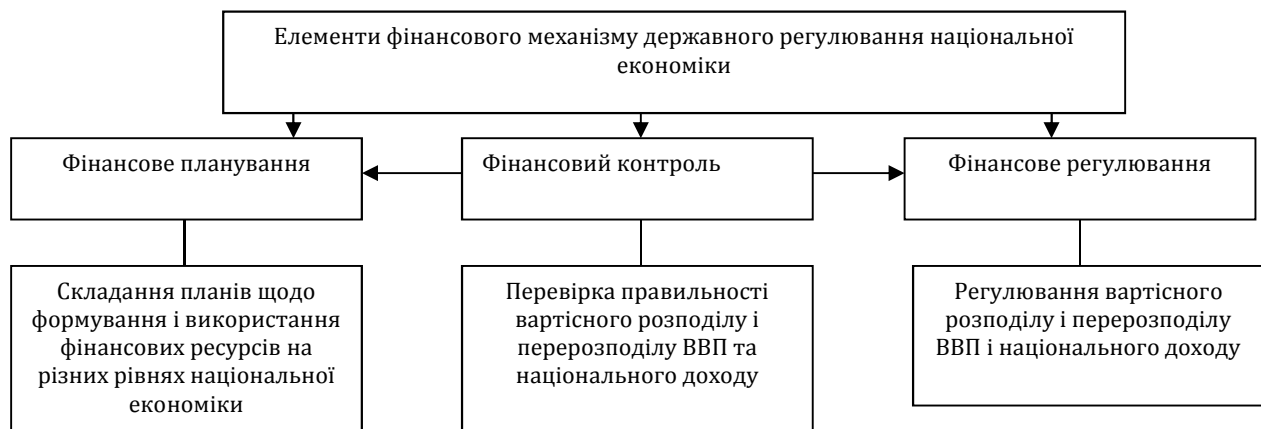
Фінансовий механізм державного регулювання фінансової системи – це складова частина господарського механізму, яка становить сукупність спеціально розроблених та законодавчо закріплених фінансових інструментів розподілу і перерозподілу економічних ресурсів, необхідних для досягнення збалансованості у фінансових відносинах та забезпечення соціально-економічного розвитку національної економічної системи.

Щоб розуміти, яким чином, та за допомогою яких методів здійснюється розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів, необхідно мати уявлення про структуру фінансового механізму регулювання економічних процесів на макроекономічному рівні.

Фінансовий механізм за ринкових умов потребує чіткої взаємодії всіх його складових та взаємозв'язку з іншими складовими економічної системи. Отже, ефективність фінансового механізму визначається взаємозалежним, узгодженим, комплексним функціонуванням усіх його елементів. Структуру та елементи фінансового механізму державного регулювання національної економіки наведено на рис. 1.

Основними шляхами для підвищення ефективності функціонування фінансового механізму державного регулювання національної економіки є:

- об'єктивна обґрунтованість фінансового механізму, який повинен бути сформований з урахуванням об'єктивних закономірностей розвитку економіки держави;
- удосконалення правового забезпечення фінансового механізму організації економіки України;
- використання економіко-математичного моделювання, яке дасть змогу знаходити оптимальні значення фінансового механізму як на мікро-, так і на макрорівні, спрогнозувати бажаний результат впливу фінансового механізму на економічні показники держави, вміло і своєчасно використовувати необхідні чинники, надавши їм конкретного числового значення;
- науково обґрунтоване фінансове планування й прогнозування обсягів централізованих та децентралізованих фінансових ресурсів, їх розподілу і використання [3, с. 13-14].

Рис. 1. Функціональна структура фінансового механізму державного регулювання фінансової складової національної економіки

Таким чином, проведений нами аналіз дає можливість визначити, що реформування фінансової складової національної економіки вимагає створення єдиного регулятора (мегарегулятора), робота якого дозволить уникнути протиріч у системі державного регулювання і контролю у сфері фінансів та створить надійну основу для успішної інтеграції України у світову фінансову систему.

В основі модернізації та стабілізації вітчизняної фінансової системи повинно бути чітке дотримання балансу між стимулювальними та регулювальними заходами. З одного боку, вихід з депресії вимагає пожвавлення інвестиційних ринків шляхом пом'якшення грошово-кредитної політики, активізації підприємницької діяльності. З іншого – низька ефективність дії каналів трансмісійного монетарного механізму в Україні утруднює вирішення цього завдання. Як слушно зауважує, І. Ф. Комарницький, за умови значної різниці між обігом коштів на реальному та фінансовому ринках збільшення ліквідності веде до спекулятивних перегрівів окремих складових фінансового ринку. Боротьба з періодичним «надуванням» таких «мильних бульбашок» вимагає посилення антициклічної державної політики [4, с. 112-115].

У середньостроковій перспективі розвиток фінансової системи країни визначатиметься на основі досвіду світової економічної рецесії і буде спрямований на забезпечення стійкості, прозорості та ефективності фінансового сектору, продовжуватиметься робота з відновлення довіри до фінансової системи, розширення механізмів захисту прав споживачів фінансових послуг та інвесторів, впровадження дієвої системи внутрішнього контролю у фінансових організаціях, підвищення прозорості їх діяльності. Отримає подальший розвиток фондовий ринок, посилений державно-приватним партнерством. Період відновлення економічного розвитку характеризуватиметься проведенням збалансованої політики, спрямованої на диверсифікацію економіки, зміцнення фінансового сектору, поліпшення інвестиційного клімату, розвиток людських ресурсів, що сприяють інституційно-інноваційному розвитку держави [5, с. 55].

Акумулюючи основні вектори Стратегії розвитку фінансового сектору України на період до 2015 року [6], можна прийти до таких узагальнень щодо прогнозованих заходів стабілізації фінансових показників, як:

- мобілізація внутрішніх ресурсів з метою подальшого економічного розвитку;
- проектування та побудова контрциклічної моделі функціонування фінансового сектору;
- формування системи державного нагляду, контролю та регулювання;
- забезпечення законної та прозорої діяльності усіх учасників фінансового ринку.

Сучасна парадигма еволюції фінансової системи України опосередковано трактується ефективністю та стабільністю її функціонування.

Ефективність фінансового сектору – це розподіл фінансових ресурсів на найвигідніших умовах у найсприятливішому інвестиційному середовищі з найнижчими витратами.

Фінансова стабільність – це здатність фінансової системи протистояти негативним тенденціям та явищам у фінансовому секторі, які здатні вплинути на процес економічного зростання.

Для досягнення фінансової стабільності з метою запобігання системним ризикам та подолання дисбалансів необхідно забезпечити гнучкість фінансової політики та її вдосконалення відповідно до сучасних викликів; створити незалежний державний управлінський орган, метою діяльності якого є забезпечення фінансової стабільності, здійснення контролю за системними ризиками та реалізація пруденційних заходів.

Необхідність забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності в Україні актуалізує завдання посилення пруденційної складової управління фінансовою системою, тобто про забезпечення фінансової стабільності шляхом подолання дисбалансів на мікро- і макrorівні. Характерною рисою макропруденційного підходу виступає запобігання та протидія системним ризикам, забезпечення раціонального розміщення та ефективного використання фінансових ресурсів. Поставлені цілі досягаються шляхом застосування пруденційних заходів за такими напрямками: нарощування довгострокових інвестицій у реальний сектор та фінансування модернізаційних процесів; розвиток інфраструктури і підвищення стійкості вітчизняного фінансового ринку; реформування інституційних засад фінансового регулювання; підвищення фінансової стійкості окремих фінансових установ; посилення антициклічного характеру регулювання.

Макропруденційний підхід до управління фінансовою системою покликаний забезпечити раціональне розміщення та ефективне використання фінансових ресурсів і на цій основі – внутрішню та зовнішню стабільність економічної системи, що визначає такі основні напрями застосування пруденційних заходів:

I. Нарощування довгострокових інвестицій у реальний сектор та фінансування модернізаційних процесів.

II. Розвиток інфраструктури і підвищення стійкості вітчизняного фінансового ринку.

III. Реформування інституційних засад регулювання фінансової системи.

IV. Підвищення фінансової стійкості окремих фінансових установ і організацій шляхом усунення накопичених внутрішніх дисбалансів (невідповідності термінової і валютної структури активів і пасивів, вирішення проблеми капіталізації, очищення від «поганих» активів тощо):

V. Антициклічне регулювання, спрямоване на запобігання надмірному нарощуванню корпоративних і банківських капіталів і боргів у період економічного піднесення [7].

Для забезпечення стабільного розвитку й зростання показників реального сектору економіки, основними пріоритетами фінансового розвитку виступають:

- підвищення конкурентоспроможності агентів економічної діяльності на основі фінансового стимулювання та забезпечення інновацій;
- зростання кількісних та якісних показників фінансових активів та послуг;
- залучення іноземних інвестицій на паритетних засадах;
- стабілізація національної грошової одиниці.

Основою стабільності фінансової системи мають стати висока норма накопичення та капіталізація фінансового сектору, низькі регулятивні витрати, збалансоване з потребами економічного розвитку фіскальне навантаження, що не стримує інвестиційний процес, сталі темпи інфляції та передбачуваний валютний курс, збалансованість грошового попиту на внутрішні й зовнішні ресурси, працюючі механізми перерозподілу капіталів між секторами економіки, ефективна система моніторингу за системними ризиками, дієва система державної підтримки та фінансування пріоритетних напрямів економічної діяльності [8, с. 73].

Розуміючи фінансову стабільність як властивість фінансової системи адекватно і з мінімальними витратами змінювати основні характеристики розвитку відповідно до трансформацій економічної системи, можна визначити напрями забезпечення фінансової стабільності (визначення найбільш слабких (вразливих) ланок фінансової системи як джерел виникнення ризиків, дослідження каналів трансмісійного механізму, кількісна оцінка ризиків, визначення пріоритетів і відповідних заходів щодо трансформації структури фінансової системи для покращання такої її властивості, як стабільність) та окреслити рівні реалізації відповідних заходів на наднаціональному і національному рівні [9, с. 66].

Висновки та перспективи подальших розвідок

Зважаючи на сучасний стан фінансового сектору, з метою забезпечення його стабільного та ефективного функціонування, на нашу думку, основну увагу необхідно сконцентрувати на таких економіко-правових заходах, як:

- розробка механізмів державного впливу на фінансову стабільність;
- комплексний аналіз та впровадження превентивних заходів щодо запобігання системним ризикам;
- забезпечення ефективного управління ліквідністю фінансової системи;
- модернізація та уніфікація фінансового законодавства в унісон чи на протигагу глобалізаційним викликам;
- дотримання (виконання) чинних законодавчих приписів усіма суб'єктами фінансових відносин.

Список літератури

1. Василик, О. Д. Теорія фінансів [Текст]: навч. посібн. / О. Д. Василик, П. М. Леоненко, П. І. Юхименко, А. А. Ільєнко. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 480 с.
2. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія)[Текст]: навч. посібн. / В. М. Опарін. – К.: КНЕУ, 2001. – 240 с.
3. Канцір, І. А. Державне регулювання фінансової складової національної економіки [Текст]: автореф. дис. канд. економ. наук: 08. 00. 03 / Львівська комерційна академія. – Львів, 2014. – 20 с.
4. Комарницький, І. Ф. Трансформація економіки України у глобальному економічному середовищі [Текст] / І. Ф. Комарницький. – Чернівці, 2006. – 272 с.
5. Ватульов, А. Фінансова політика країн із трансформаційною економікою[Текст] / А. Ватульов // Вісник КНТЕУ. – 2011. – №6. – С. 55-64.
6. Стратегія розвитку фінансового сектору України на період до 2015 року на виконання Указу Президента України №659/2007 від 20 липня 2007 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15. 06. 07» [Текст] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nde1.me.gov.ua.
7. Аналітична записка. Щодо формування макропруденційного підходу до управління фінансовою системою[Текст] / Я. В. Белінська, Є. О. Медведкіна: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>.
8. Белінська, Я. В. Механізм забезпечення фінансової стабільності: структура, інструменти, напрями розвитку [Текст] / Я. В. Белінська, В. П. Биховченко // Стратегічні пріоритети. – 2012. – №1 (22). – С. 72-84.
9. Белінська, Я. В. Фінансова стабільність: сутність та напрями забезпечення [Текст] / Я. В. Белінська, В. П. Биховченко // Стратегічні пріоритети. – 2010. – №4 (17). – С. 57-66.

References

1. Vasylyk, O. D. (2005). *Finance theory [Teoriya finansiv]*. Centr navthalnoi literatury.
2. Oparin, V. N. (2001). *Finance (General Theory) [Finansy` (Zagal`na teoriya)]*. Kyiv: KNEU.
3. Kantsir, I. A. (2014). *State regulation of the financial component of the national economy [Derzhavne reguluvannya finansovoyi skladovoyi nacional`noyi ekonomiky]*. Lviv.
4. Komarnicki, J. F. (2006). *Transformation of Ukraine's economy in the global economic environment [Transformaciya ekonomiky` Ukrayiny` u global`nomu ekonomichnomu seredovy`shhi]*. Chernivtsi.
5. Vatulov, A. (2011). *Fiscal policy in countries with economies in transition [Finansova polity`ka krayin iz transformacijnyu ekonomikoyu]*. Visny`k KNTEU, 6, (55-64).
6. *Financial Sector Development Strategy of Ukraine till 2015 according to the Decree of the President of Ukraine №659 / 2007 of 20 July 2007 "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine. (2007). Retrieved from: nde.me.gov.ua.*
7. Belinsky, Y. & Medvedkin, E. O. (n. d.). *Snapshot. Regarding the formation of macro-prudential approach to financial management system. Retrieved from: <http://www.niss.gov.ua>.*
8. Belinska, Y. V. (2012). *Mechanism to ensure financial stability, structure, tools, development directions [Mexanizm zabezpechennya finansovoyi stabil`nosti : struktura, instrumenty`, napryamy` rozvy`tku]. Strategichni priory`tety`, 1 (22), 72-84.*
9. Belinska, Y. V. (2010). *Financial stability: the nature and direction of software [Finansova stabil`nist`: sutnist` ta napryamy` zabezpechennya]. Strategichni priory`tety`, 4 (17), 57-66.*

Стаття надійшла до редакції 07.06.2015 р.